

VILLA SOFIA

Filosoferen in Toscane

Erno Eskens – Zoöfilosofie

Over de rechten van mensen, dieren, planten en andere wezens

In deze cursus bespreken we de nieuwste ideeën over het erkennen van de rechten van dieren, planten, schimmels, bacteriën et cetera. We gaan op zoek naar de fundamenteën van een nieuw zoölogisch rechtssysteem, waarin alle wezens tot hun recht komen.

Programma

Dag 1.

De mens, het dier dat...

Ochtendsessie - Kennismaking en introductie.

Hoe heeft het denken over dieren en andere wezens zich ontwikkeld? Aristoteles stelde dat de mens bovenaan de ladder van de natuur (De scala naturae) staat. Plato plaatste het rationele denken boven de dierlijke driften. Dieren zouden, wegens gebrek aan verstand, 'mindere' wezens zijn. Sinds de Romantiek vereenzelvigen we ons niet meer primair met ons rationele denken. Het lichamelijke wordt belangrijk. Dit heeft gevolgen voor de status van het dier, de vrouw (tot dan toe als dierlijk lichaam gezien) en andere wezens.

Middagsessie - De humane behandeling

In de vroege Romantiek ontstaat de gedachte dat we dieren fatsoenlijk moeten behandelen en hen 'de nodige zorg' moeten bieden. Dit wordt de inzet van de klassieke dierenbeweging, waartoe ook de huidige Dierenbescherming behoort. In de twintigste eeuw komt er kritiek op het idee van 'de nodige zorg'. Het zou tekortschieten in politiek-filosofische zin. Want hoe houdbaar is de droom van een goede koning-mens die goed voor de dieren en de natuur gaat zorgen? Is niet juist het hiërarchische denken hier het probleem?

Dag 2.

Actuele ontwikkelingen in de dierethiek

Ochtendsessie - Dierethische stromingen

Henry Salt is de eerste die dieren een stem wil geven in de rechtbank en in de politiek, zodat zij de nodige zorg kunnen afdwingen. Hij stelt het traditionele mens-dier-onderscheid ter discussie en ageert tegen het begrip 'beest'. Uit Salts werk komen, via Peter Singer en anderen, allerlei filosofische stromingen voort. We bespreken de belangrijkste richtingen in de huidige dierethiek. Daarnaast staan we stil bij het idee van Melanie Joy dat we leven in een totalitaire ideologie, die van het 'carnisme'.

Middagsessie - The problem of other minds

Hoe weten we wat andere wezens ervaren? We bespreken de vleermuis van Thomas Nagel en we bekijken het onderzoek naar dromende dieren van David Peña-Guzman. Dat dieren dromen is pas in 2020 voor het eerst in de wetenschappelijke literatuur beschreven. Waarom duurde dat zo lang? Iedereen ziet toch dat honden, katten en andere dieren dromen? Waarom had de wetenschap daar geen oog voor? En waarom heeft de wetenschap tot op de dag van vandaag weinig oog voor intelligent gedrag van planten? We bespreken de experimenten van Stefano Mancuso en de 'plantenneurologie' van Paco Calvo. Vinciane Despret wijst erop dat wetenschappers blind zijn voor intelligent gedrag bij andere wezens omdat ze de verkeerde vragen stellen. Verkeerde vragen die voortkomen uit een onderliggend wetenschappelijk soortisme.

Dag 3. **Het spook van de gelijke gevallen**

Ochtendsessie - Democratie voor alles wat leeft.

We bespreken drie vragen:

- 1) Vind je dat in een democratie alle belangen gewogen moeten worden?
- 2) Denk je dat dieren en/of andere wezens belangen hebben?
- 3) Vind je dat je gelijke gevallen gelijk moet behandelen, ook als het om andere wezens dan mensen gaat? Kunnen dieren en andere wezens gelijke gevallen zijn?

We kijken welke wetten voor niet menselijke wezens kunnen gelden. Verder overwegen we om 'van de mens' te schrappen uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. We onderzoeken ook de stelling van Marjolein de Rooij dat ons arbeidsrecht op werkende dieren van toepassing kan zijn, en we buigen ons over pogingen van GroenLinks in Nederland van en GAIA in België om dieren (in artikel 1) van de Grondwet te krijgen.

Middag - Vrij

Dag 4. **De zoölogische revolutie**

Ochtendsessie - Juridische vertegenwoordiging van alles wat leeft

We bespreken de nieuwste voorstellen om rechtssubjectiviteit toe te kennen aan delen van de natuur of aan de natuur als geheel. Aan de orde komt o.a. het idee van rechten voor de natuur (Grondwet Ecuador, Alberto Acosta), rechten voor natuurgebieden (Polly Higgins, Jessica den Outer e.a.), rechten voor diergroepen (Donaldson & Kymlicka), voor diersoorten (Great Ape Project), voor

dierindividuen (Tom Regan, het Non-human Rights Project) en tot slot – nieuw – rechten voor eigenschappen annex vermogens (een hint van Martha Nussbaum die we uitwerken).

Middagsessie - Politieke vertegenwoordiging van alles wat leeft.

Brainstorm: hoe vertegenwoordigen we dieren en andere wezens in onze politieke organen. We zetten de opties op een rij.

Dag 5. Ingrijpen via techniek en via het recht. Wanneer gaat dat te ver?

Ochtendsessie - Mogen we met gentechniek de belangen van wezens aanpassen?

We bespreken plannen om door menselijk gedrag uitgestorven dieren tot leven te wekken. Ook staan we stil bij het voorstel van David Pearce om predatoren tot herbivoren te maken. Dat zou het geweld uit de natuur halen. We bekijken tot slot wetenschappelijke papers waarin wordt gepleit voor het uitschakelen van stressgenen bij varkens. Hoever mag onze techniek eigenlijk rijden?

Middagsessie - Hoever mag het recht rijden?

We hebben in deze cursus gezocht naar een zoölogisch recht; een recht dat dieren, planten en andere wezens recht doet. Maar in hoeverre zitten die dieren, planten en andere wezens daar eigenlijk op te wachten? Willen ze niet gewoon dat wij ons terugtrekken in plaats van dat we hen ons recht intrekken? Of anders gezegd, is het zoölogische recht in essentie koloniaal? We zoeken hier een afbakening. Hoe helpen we dieren en andere wezens via het recht zonder ze al te zeer in te lijven in ons bestel? We stellen criteria op. Tot slot evalueren we de cursus en eindigen we, zoals we inmiddels gewend zijn, met gezelligheid en goede gesprekken.